

Informacyjna przestrzeń tożsamości

We współczesnej przestrzeni informacyjnej, coraz szybszy, ale także poszerzający swój zakres przepływ informacji staje się powoli dominującym elementem organizującym życie społeczne, kulturalne i gospodarcze. Przestrzeń informacyjna staje się coraz bardziej złożoną całością interakcji, spotkań, zyskuje coraz więcej wartości i funkcji łączących światy realne i wirtualne, indywidualne i społeczne, przeszłe i projektowane. Jej zrozumienie wymaga bardzo różnych koncepcji rzeczywistości na gruncie wielu dyscyplin i metodologii. Tak samo trudne jest samo jej zdefiniowanie, bowiem terminy, którymi posługujemy się zostały ukształtowane w warunkach, które już nie istnieją, a używanie ich w stosunku do przestrzeni, w której się dzisiaj poruszamy, może mieć charakter jedynie metaforyczny. O ile próby określenia tego pojęcia mogą ograniczyć spojrzenie na to co naprawdę nowe i niecodzienne, o tyle uchwycenie zjawisk i procesów tu zachodzących, pozwoli dostrzec zmianę ich dotychczasowych ról i funkcji jak również rolę w tworzeniu nowych form tożsamości, tak indywidualnej, jak i zbiorowej.

WSPÓŁCZESNA PRZESTRZEŃ INFORMACYJNA

Przestrzeń, w której odbywa się proces przekazywania informacji istnieje tak długo, jak długo istnieje proces komunikacji, ale samo pojęcie „przestrzeni informacyjnej” jest terminem stosunkowo nowym. Najczęściej łączy się je z powstaniem i rozwojem nowych *technologii informacyjno – komunikacyjnych*, a w szczególności Internetu. W nieco zawężonym znaczeniu funkcjonuje ono między

innymi w dokumentacji Unii Europejskiej, w której określa się kierunki budowania jednolitej europejskiej przestrzeni informacyjnej¹.

Poniższe rozważania są próbą spojrzenia na przestrzeń informacyjną z nieco szerszej perspektywy, wykraczając poza aspekt technologiczny, a odnosząc się do natury społecznej, pedagogicznej czy aksjologicznej pojęcia.

Współczesna przestrzeń informacyjna, w której informacje przekazywane są z pokonaniem wielu tradycyjnie pojmowanych granic, wymyka się opisowi w kategoriach fizycznej odległości jej nośników, a sama informacja powstaje w interakcji i oddziaływania wielu podmiotów, stając się częścią dynamicznych, często wirtualnych i w istotny sposób „odcieleśnionych” procesów komunikacji. Metaforyka tej przestrzeni łamie potoczność jej rozumienia, bowiem nie sposób ująć ją parametrycznie, posługując się wyłącznie kategoriami fizycznymi.

Ta nowa idea współczesnej przestrzeni wymusza na nas poszukiwanie odpowiedzi na pytanie, na progu jak głębokiej jakościowej i ilościowej zmiany obecnie jesteśmy. Pewien pogląd na ten temat da nam porównanie przestrzeni informacyjnej w ujęciu klasycznym i współczesnym, które przenosi ją do przestrzeni wirtualnej, a więc takiej, która jest w znaczącej mierze poddana zabiegom *detyerytorializacji*.

PRZESTRZEŃ INFORMACYJNA		
	w ujęciu KLASYCZNYM	w ujęciu WIRTUALNYM
1.	miejsce	
	informacja związana jest zawsze z miejscem jej zaistnienia, odbioru lub przechowywania	informacja nie znajduje się w jakimś szczególnym miejscu, z jakim musimy ją fizycznie identyfikować.
2.	czas	
	informacje możemy zdobyć w wyznaczonym i zakresowo określonym czasie	informacja dostępna jest poza jednoznacznie określonym czasem, który można by przeoczyć, jest dostępna

¹ Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów, *i2010 – Europejskie społeczeństwo informacyjne na rzecz wzrostu i zatrudnienia*, Bruksela, 1.06.2005

		wielokrotnie, kiedykolwiek życzy sobie jej odbiorca
3.	formy obecności człowieka	
	wymaga fizycznej obecności człowieka	<i>teleobecność</i> , człowiek sprzęgnięty jest z mechanicznymi urządzeniami, jego obecność jest zapośredniczona
4.	przestrzenne granice możliwości ludzkiego działania	
	ściśle określone fizyczną odległością elementów, przekraczanie granic związane jest z tradycyjnymi środkami transportu i przemieszczania informacji	eksterytorialność, granice „przestrzeni” niezależne są od przestrzeni fizycznej, materialnej, przyrodniczej, w których jesteśmy osadzeni podczas codziennej egzystencji
5.	Odległość	
	opanowanie przestrzeni przez dłuższy okres w historii nowoczesnej polegało na zmniejszaniu fizycznych i technologicznych barier pokonywania odległości	zdolność fizycznego pokonywania odległości straciła na znaczeniu
6.	transportowalność (teleportacja) informacji	
	ograniczona możliwość przenoszenia informacji z jednego miejsca w inne	współczesna przestrzeń informacyjna jest potężnym narzędziem uniezależniania się od lokalnych, kontekstualnych i fizycznych ograniczeń, systematycznie powiększa się możliwość przeniesienia informacji z jednego miejsca w drugie lub przesłania jej w wiele miejsc jednocześnie.
7.	sposób dostępu do informacji	
	uwarunkowana fizycznymi cechami miejsca i możliwością przemieszczania się pomiędzy nimi	dostęp możliwy z różnych miejsc na różne, uzupełniające się sposoby zależne od jego komunikacyjnych i technologicznych kompetencji człowieka
8.	reguły selekcji informacji	
	koniunkcyjne	Alternatywne
9.	przekazywanie informacji	
	przestrzenna linearność -zorganizowanie przekazywanych informacji w uzależnieniu od miejsc ich pozyskania, które zakłada, że odbiorca będzie je poznawał wedle ściśle określonego przestrzennie i sytuacyjnie porządku; (przestrzenne uporządkowanie związane z myśleniem przyczynowo-skutkowym)	przestrzenna multilinearność - pojedyncze odczytanie informacji jest wprawdzie linearne i kontekstualne, ale tych możliwych linearnych dróg „lektury” i kontekstów ich dekodowania jest bardzo wiele, zaś kolejność odczytywania poszczególnych informacji i ich kontekst ustala sam odbiorca
10.	doświadczanie przestrzeni informacyjnej	

	informacje postrzegane są w poczuciu ich nierozdzielności z korelatami ich lokalizacji, czasu i funkcji	immersja – odbiorca zanurzony jest w doświadczanie informacji w znacznej mierze w sposób transkontekstualny, który absorbuje na samym sobie
11	obecność w przestrzeni	
	„represyjne” ograniczenia formy obecności w świecie fizycznym	interaktywność - człowiek już nie ma zwyczajnie „być” w świecie o wyznaczonej i stabilnej przestrzeni, ma na ten świat oddziaływać, a samą przestrzeń konstruować
12	oznakowanie przestrzeni	
	przestrzeń oznakowana jest hetero-referencyjnie - z myślą o sposobie i miejscu bycia innych	przestrzeń oznakowana jest self-referencyjnie - dla dobra własnej orientacji obserwatora (środowisko jest źródłem różnorodnych doznań obserwatora) ²
13	więzi społeczne	
	więzi konkretne znajdujące swoje zlokalizowane środowisko, historię i kontekst	więzi abstrakcyjne, pozbawione często bezpośrednich styczności ludzkich ³
14	aktywność	
	przestrzennie zlokalizowana	mobilna, przestrzennie rozproszona, często trudna do lokalizacji lub dziejąca się w wielu miejscach jednocześnie (w cywilizacji medialnej)
15	struktura społeczna w przestrzeni informacyjnej	
	pionowa, wyznacza miejsca centralne i peryferyjne, bliższe i dalsze od informacyjnych osi dystrybucji, dostępu i podziału	pozioma, braterska o zmiennych i przekraczalnych zasadach dostępu

Tabela 1 Różnice pomiędzy przestrzenią informacyjną w ujęciu klasycznym i wirtualnym

Tradycyjna przestrzeń informacyjna kształtowana przez świadomą działalność człowieka ma wymiar symboliczny a zarazem jest wyznaczana stanami emocjonalnymi, uczuciowymi, silnie wartościującymi, przez co następuje adaptacja przestrzeni do własnych wyobrażeń, przy jednoczesnym jej doświadczaniu. Kształtują ją zbiorowe

² N. Luhmann, Art as a Social System, Stanford: Stanford University Press 2000

³ A. Vierkant, Gesellschaftslehre, Stuttgart: F. Enke, 1928, [za:] J. Mikułowski-Pomorski, Fragmentaryzacja jako proces ponowoczesny, Limes – czasopismo internetowe, 1(6)2006

J. van Dijk, The Network Society, Sage Publ., London 2006

Ch. May, The Information Society. A Sceptical View, Polity Press, Cambridge 2002

doświadczenia, komunikacja, wiedza, wartości i symbole. W wirtualnej przestrzeni informacyjnej człowiek jest zawieszony pomiędzy tym co realne a tym co wirtualne. Następuje tu reinterpretacja sfery fizycznej człowieka, staje się ona bowiem pewnym zespołem informacji wkomponowanej w struktury sieciowe (społeczno-kulturowe).

Wiele cech charakteryzujących współczesną przestrzeń informacyjną trudno odnieść do ujęcia klasycznego, gdyż brak tu jednoznacznej płaszczyzny porównań. Odmienne spojrzenie pozwala uchwycić zupełnie nowe zjawiska tej przestrzeni, do których można zaliczyć:

- Funkcjonowanie w jednym czasie różnych wymiarów istnienia w zależności od układu odniesienia. W nowej przestrzeni informacyjnej można przebywać jednocześnie w kilku miejscach⁴;
- *ingres* (wstępowanie) termin, który kładzie akcent na fakt, że może istnieć droga bez określenia celu. Uczestnicy współczesnej przestrzeni informacyjnej zamiast postępować naprzód (*progressa*), wolą „wstępować” w intensywność chwili, w radość korzystania ze świata, czy w przyjemność bycia razem⁵;
- ograniczone rozmiary zaangażowania i lojalności w odniesieniu do jednej grupy i jej przestrzennych zasobów, w tym informacyjnych, brak emocjonalnego utożsamiania się z jedną zbiorowością oraz obszarem jej egzystencji, nietrwałe związki pomiędzy uczestnikami sieci, która jest przestrzennie transgresyjna;
- strategia działania jednostki nie jest determinowana jej lokalizacją i związanymi z nią ograniczeniami, preferencjami i wyborami, często bez odniesienia do zwartego systemu kulturowego bądź do wspólnych doświadczeń wynikających z życia w konkretnej, czasowo-przestrzennie określonej społeczności;

⁴ L. Korporowicz, Podmioty przestrzeni międzykulturowej - referat wygłoszony na konferencji „Kultura vs. kultury”, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, maj 2009 (publikacja w druku), tegoż: Komunikacja symboliczna w rozwoju tożsamości kulturowej, w: Tożsamość polska w odmiennych kontekstach, Wydawnictwo KUL, red. L.Dyczewski, D.Wadowski, Lublin 2009

⁵ Termin ten został zaproponowany przez Michela Maffesolli w książce *Czas plemion*. Wspomniany autor charakteryzuje ponowoczesność jako nawrót wzmożonego archaizmu, w której współczesne plemiona „wstępują” w niekończący się pochód.

- tożsamość osobowa przyjmuje w wielu swoich aspektach formę tożsamości projektowanej⁶. Przystaje być atrybutem określającym istnienie człowieka w konkretnym miejscu i czasie. Staje się obiektem, którego człowiek poszukuje w przestrzeni informacyjnej. W istocie tożsamość staje się efektem kompromisów i negocjacji, jest budowana na przesłance, że uczestnicy sieci oczekują satysfakcjonującej tożsamości w szerokim i otwartym spektrum informacyjnego uniwersum;
- kultura informacyjna kształtuje się pod wpływem zdeterytorializowanych impulsów; homogenizacja i hybrydyzacja wartości kulturowych jest stałą konsekwencją informacyjnych przepływów w czasie i przestrzeni; świat wartości jest oderwany od miejsca i czasu swego powstania i wkomponowany w przestrzeń wirtualną (generuje to nadprodukcję informacji, często bezwład, nie istnieje żadne transcendentne poczucie sensu i celu); kultura informacyjna jest skomercjalizowana i zestandaryzowana w procedurach swego dostępu, odwołuje się i odkrywa na nowo motywy tradycyjne, ludowe czy narodowe lecz oderwane od swych naturalnych kontekstów;
- schyłek klasycznych wariantów struktury społecznej, gęstość życia społecznego, jego intensywność („in-tensywność” za M. Maffesoli⁷) każe przejść w inną czasoprzestrzeń, gdzie można poruszać się swobodnie, albo mieć iluzję swobody i wolności.

Nowa przestrzeń informacyjna z jednej strony znacznie rozszerza zakres relacji pomiędzy informacjami oraz sam obszar działania człowieka, ale z drugiej strony może generować zupełnie nowe zagrożenia, z których należy zdawać sobie sprawę, a których opis tu pominię ze względu na ograniczony rozmiar publikacji.

TOŻ-SAMOŚĆ WE WSPÓŁCZESNEJ PRZESTRZENI INFORMACYJNEJ

⁶ M. Castells, Siła tożsamości, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2008

⁷ M. Maffesoli, Czas plemion, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2008

Współczesna przestrzeń informacyjna, charakteryzująca się zmiennością i różnorodnością pokazuje wyraźnie jak bardzo dynamicznym zjawiskiem jest w niej tożsamość. Mnogość interakcji i relacji społecznych zmieniających się w różnych kontekstach, jakie wytwarza przestrzeń wirtualna, powoduje generowanie odmiennych tożsamości dostosowywanych do różnych sytuacji, co z jednej strony może wskazywać na jej wieloaspektowość i wielopoziomowość, ale z drugiej może być objawem silnego kryzysu tożsamości. Stałe przekraczanie granic, ruchliwość, a często krótkotrwałość i „migotliwość” kontaktów międzyludzkich, stanowiące zasadniczą cechę nowoczesności, prowadzi do częstych zmian wizerunku uczestników przestrzeni. Wraz z przekształcaniem symbolicznej wizji świata i systemu relacji, tożsamość staje się przedmiotem przekształceń zarówno w wymiarze jednostkowym, jak i grupowym. Owa tożsamość „projektująca”⁸, jest wynikiem różnego rodzaju strategii mieszania, a z drugiej strony łączenia się i budowy światopoglądów, postaw i wartości oraz intensywności zjawisk ścierania się i nakładania kultur. Stanowi ona tym samym odpowiedź na dynamikę rozwoju współczesnego świata i wymogi procesów globalizacji, które wymagają wyborów i samookreślenia.

We współczesnej wirtualnej przestrzeni informacyjnej proces tworzenia tożsamości zaczyna biec po własnych, choć bardzo krętych drogach. W nowej przestrzeni zyskują na znaczeniu treści, które do tej pory były pomijane ze względu na swoją oczywistość. Na czele listy takich kategorii znajdują się wiek i płeć, które są trudne do określenia podczas kontaktów w sieci. W identyfikacji jednostki zaczynają za to odgrywać rolę elementy do tej pory nieistotne w kontaktach werbalnych czy niewerbalnych, takie jak adres e-mailowych i poziom kompetencji w „poruszaniu” się w „sieci”. Przy braku innych informacji o nadawcy, pewnej wagi nabierają wyrażenia jakie wchodzi w skład adresu, a które pozwalają określić płeć czy nawet pewne cechy charakteru.

Wirtualny świat społeczny jest organizowany zarówno przez wyspecjalizowanych techników, naukowców i specjalistów jak i laików - czego skutkiem jest to, iż współczesna

⁸ Manuel Castells w „Siła tożsamości” wprowadza trzy typy tożsamości kulturowej w warunkach ponowoczesności: tożsamość legitymizującą, tożsamość oporu i tożsamość projektującą.

Por. Castells, Społeczeństwo sieci, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007

D. Barney, Społeczeństwo sieci, Wydawnictwo Sic!, Warszawa 2004

przestrzeń informacyjna zwiększając i rozszerzając możliwości sposobów życia, wprowadza jednocześnie nowe, często nieznanie wcześniej formy ryzyka i zagrożeń. Jednym z przykładów takiego zagrożenia może być stworzenie poczucia anonimowości w nowej przestrzeni informacyjnej, które daje możliwość eksperymentowania z alternatywnymi tożsamościami. Tworzenie nowych wizerunków swojej osoby, w zależności od kontekstów społecznych, gdzie poszczególne grupy społeczne można bardzo szybko zmienić, opuścić i przejść do innych czy wreszcie uczestniczyć w kilku jednocześnie, wiąże się z fikcyjną partycypacją pod różnymi postaciami, często z różnymi wygenerowanymi imionami. W tej sytuacji zagrożona staje się stałość i sama istota tożsamości, która związana jest, na co zwraca uwagę w swojej książce „Nowoczesność i tożsamość” Anthony Giddens, z poczuciem bezpieczeństwa ontologicznego i ciągłości biograficznej⁹, której podstawowym elementem jest właśnie to, jak się dana osoba nazywa. Współczesna przestrzeń wirtualna staje się dla wielu miejscem, w którym uczestnicy stymulowani szybkimi zmianami środowiska społecznego, kreują często skrajnie różne swoje wizerunki, czy to ze względu na chęć szybkiej asymilacji przez środowisko czy też w obawie przed odrzuceniem i nieakceptacją. W takim ujęciu poczucie własnej tożsamości jest tyleż stabilne, co ulotne. Ulotne, ponieważ biografia, którą jednostka jest w stanie refleksyjnie stworzyć i przywołać, jest tylko jedną z wielu możliwych do opowiedzenia; stabilne, bo można z nim bezpiecznie stawić czoła napięciom i zmianom środowiska społecznego, w którym obraca się jednostka.

Nie należy pomijać faktu, iż współczesna przestrzeń informacyjna daje szerokie możliwości zapośredniczenia doświadczeń, które to z kolei kształtują tożsamość jednostki. W takich warunkach tożsamość jednostki staje się „przedsięwzięciem refleksyjnym”¹⁰. Wspomniana refleksyjność przejawiająca się w projektowaniu własnego „ja” odwołuje się do wielokrotnych wyborów związanych z współoddziaływaniem różnych grup

⁹ A. Giddens, *Nowoczesność i tożsamość*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2007
Por.: U.Beck, A.Giddens, S.Lash, *Modernizacja refleksyjna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009
P.Sztompka, *Socjologia zmian społecznych*, Wydawnictwo Znak, Kraków 2005

¹⁰ tamże

społecznych. Z jednej strony utrzymywane są spójne wybory tożsamościowe, czy odwołania biograficzne, a z drugiej są one na bieżąco weryfikowane i modyfikowane. To nowe poczucie własnej tożsamości tworzy się w ramach procesu powstawania niespotykanych dotąd relacji społecznych. Nie należy przy tym pomijać ważnego faktu, iż doświadczanie samego siebie i własnych emocji w nowej przestrzeni informacyjnej odbywa się w warunkach opuszczenia i osamotnienia, bez poczucia wsparcia psychicznego i poczucia bezpieczeństwa, bowiem następuje tu zastępowanie wspólnotowości i tradycji bezosobową grą projektów i wizerunków.

Próby dostosowania się do licznych, często efemerydalnych grup społecznych, jak również chęć szybkiej akceptacji przez różne środowiska, których mnogość i możliwość współuczestnictwa generuje współczesna przestrzeń wirtualna, prowadzą często do tworzenia nieprawdziwych samoprojekcji uczestników tej przestrzeni. Pozostaje to w sprzeczności z faktem, że tożsamość jednostki zależy od jej zdolności do podtrzymywania charakteryzujących się ciągłością i realnością wewnętrzną relacji z innymi, co potwierdza tezę, iż życiorys jednostki nie może być całkowicie fikcyjny. Tym samym nawiązując do stwierdzenia Charlsa Taylora, iż „Aby mieć jakieś wyobrażenie tego, kim jesteśmy, musimy mieć wyobrażenie tego, jak stawaliśmy się i dokąd zmierzamy”¹¹, można postawić pytanie: Czy we współczesnej przestrzeni informacyjnej bardziej odkrywamy, czy zaledwie przedstawiamy siebie? Na ile możliwy jest świadomy kierunek uwierzytelniania owych „konstrukcji” w obrębie własnej tożsamości?

Z drugiej strony stabilność poczucia własnej tożsamości zależy również od uznania za rzeczywiste rzeczy i innych ludzi. Przestrzeń wirtualna nie daje pewności istnienia rzeczy, ani tym bardziej prawdziwości jej uczestników, każdy bowiem może wygenerować tu dowolną swoją biografię. Następuje tu efekt dwustronnej, jeżeli nie wielostronnej zależności: jednostki mają możliwość stworzenia nieprawdziwego wizerunku wśród

¹¹ Ch. Taylor, Źródła podmiotowości. Narodziny tożsamości nowoczesnej, tłum. M. Gruszczyński, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2001, s.94

Por.: Zb. Bokszański, Indywidualizm a zmiana społeczna, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007

H.J.M. Hermans, H.J.G. Kempen, The Dialogical Self. Meaning as Movement, Academic Press, Inc., Boston, London 1993

J. Urry, Socjologia mobilności, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009

równie modelowanych wizerunków pozostałych uczestników przestrzeni, z którymi wchodzi w interakcję. Takiej konsekwencji nie należy łączyć z wyrażaniem odmiennej tożsamości w różnych sytuacjach, gdzie tożsamość można rozumieć jako „społecznie determinowany proces wzajemnego utożsamiania w toku działań społecznych”¹²

Zdekomponowanie i rozerwanie silnego do tej pory związku czasu i miejsca (czasowo-miejscowego) w nowej przestrzeni wpływa bardzo znacząco na przekształcenia tożsamości, nadając sferze aktywności ludzkiej żywiołową dynamikę. Ponieważ nie ma tu porządku czasowego, który wyraźnie rozgraniczałby przebiegi zdarzeń, często trudno w tej sytuacji rozróżnić przyszłość, terażniejszość i przeszłość, stąd też postępowanie uczestników tej przestrzeni nie zawsze jest analizowane ze względu na jego skutki w przyszłości. Przyszłość jest bezustannie wchłaniana przez terażniejszość, wytwarzane są nowe formy różnicowania i rozproszenia, co ma wpływ na strukturę wewnętrzną tożsamości jednostki. „Osoba, której tożsamość jest w miarę stała, ma poczucie ciągłości biograficznej, a więc jest w stanie odnieść się refleksyjnie do przebiegu własnego życia i, mniej lub bardziej wyczerpująco zrelacjonować je innym”¹³.

Uczestnictwo we współczesnej przestrzeni informacyjnej nie jest związane z obecnością fizyczną, zanika tu poczucie własności i granic własnego ciała. Powstaje zatem pytanie: O jakiej tożsamości możemy mówić w przestrzeni, w której uczestnictwo odbywa się bez poczucia (uczestnictwa) ciała? Tym bardziej, że ciało, co podkreśla Maurice Merleau-Ponty jest doświadczane jako praktyczny sposób radzenia sobie z zewnętrznymi sytuacjami i zdarzeniami¹⁴. Aby inni uważali jednostkę za osobę kompetentną i godną zaufania, konieczna jest kontrola ciała (wprowadzanie mechanizmów dyscypliny prowadzących do ukształtowania „posłusznych ciał”¹⁵). Uregulowana kontrola ciała jest zatem środkiem utrzymania ciągłości tożsamości. Sytuacja, w której ciało staje się przedmiotem lub narzędziem jest przyczyną powstawania, jak je określa Ronald David

¹² T. Paleczny, Socjologia tożsamości, Kraków: Oficyna Wydawnicza AFM, 2008, s.11

¹³ A. Giddens, Nowoczesność ..., op. cit., s. 76

¹⁴ M. Merleau - Ponty, Fenomenologia percepcji, tłum. M. Kowalska, J. Migański, Warszawa: Wydawnictwo Aletheia, 2003

¹⁵ M. Foucault, Nadzorować i karać. Narodziny więzienia, tłum. T. Komendant, Warszawa: Wydawnictwo Aletheia 1998

Laing: „ja” fałszywego¹⁶, co z kolei może prowadzić do poczucia lęku egzystencjalnego, który bezpośrednio dotyczy poczucia tożsamości jednostki. Osoba wyzwolona z ciała może nie odbierać zagrożeń zewnętrznych lub też odbierać je tak jakby dotyczyły innej osoby. Taka osoba prowadzi swoją narrację tożsamościową z perspektywy świadka własnego ciała – co zostało określone i opisane przez Søren Kierkegaard jako „zamknięcie” jaźni przed ciałem¹⁷.

Rozważając pojęcie „toż-samości” w nowej przestrzeni informacyjnej powstaje wątpliwość na ile tworzona i konstruowana „taka - samość” pozostaje w ścisłym związku pomiędzy światem zewnętrznym a wewnętrznym jednostki, jej sposobem interpretacji i odzwierciedlania świata, a tym samym procesem kształtującym relacje człowiek-świat, a na ile jest „samością” (samotnością) nie uwzględniającą, pomijającą czy idealizującą czynniki zewnętrzne, zamykając się tylko do subiektywności, świata wewnętrznego i intuicyjnego.

PODSUMOWANIE

Przekształcenia we współczesnej przestrzeni informacyjnej wywołują modyfikacje w samej tożsamości, która staje się tu konsekwencją zmian interakcji, a także jakości samej komunikacji. Opisywana przestrzeń staje się coraz bardziej symboliczna, tak samo tożsamość staje się coraz bardziej metaforyczna i coraz większe znaczenie nabierają elementy endogenne, wewnętrzne. Rozwiązanie wielu współczesnych dylematów dotyczących tożsamości wiąże się ze zdolnością rozumienia i wykorzystania współczesnej przestrzeni informacyjnej. Przy czym zasadnicza trudność leży w umiejętności połączenia wartości i zasobów klasycznego i wirtualnego typu przestrzeni informacyjnej. Trudność ta wynika nie tylko z odmiennego charakteru tych dwóch przestrzeni, ale również z braku odpowiedniej metodologii analizy ich relacji.

Podsumowanie rozważań dotyczących zagadnienia tożsamości we współczesnej przestrzeni informacyjnej można zamieścić w kilku тезach:

¹⁶ R. D. Laing, *Podzielone ja*, tłum. M. Karpiński, Poznań: Wydawnictwo Rebis 1995

¹⁷ S. Kierkegaard, *Bojaźń i drżenie. Choroba na śmierć*, tłum. J. Iwaszkiewicz, Kraków: Wydawnictwo Homini 2008

Teza 1

Współczesna przestrzeń informacyjna wpływa na zakres treści reprezentujących tożsamość, jak i tożsamość zyskuje nową przestrzeń do prezentacji.

Teza 2

Chaos panujący w przestrzeni informacyjnej jest przyczyną chaosu treści, mechanizmów selekcji wartości, które stwarzają tożsamość.

Teza 3

W nowej przestrzeni informacyjnej właściwe stwarzanie tożsamości jest ściśle związane z umiejętnością poruszania się niej.

Teza 4

Istotne dla tożsamości stają się w nowym obszarze mechanizmy selekcji i przetwarzania treści.

Teza 5

Współczesna przestrzeń informacyjna nie daje pewności prawdziwości rzeczy ani ludzi w niej funkcjonujących, co wpływa na stabilność poczucia własnej tożsamości.

Teza 6

Współczesna przestrzeń informacyjna daje szerokie możliwości zapośredniczenia doświadczeń, które to z kolei kształtują projektującą i refleksyjną tożsamość jednostki.

BIBLIOGRAFIA

- Barney D., Społeczeństwo sieci, Wydawnictwo Sic!, Warszawa 2004
- Beck U., Giddens A., Lash S., Modernizacja refleksyjna, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009
- Burszta W. J., Antropologia kultury. Tematy, teorie, interpretacje, Poznań: Wydawnictwo Zysk i s-ka 1998
- Boksański Zb., Indywidualizm a zmiana społeczna, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007
- Castells M., Siła tożsamości, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2008
- Castells, Społeczeństwo sieci, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007
- Dijk van J., The Network Society, Sage Publ., London 2006
- Fiske S. T., Taylor S. E., Social cognition, New York: McGraw-Hill 1991
- Foucault M., Nadzorować i karać. Narodziny więzienia, tłum. T. Komendant, Warszawa: Wydawnictwo Aletheia 1998
- Giddens A., Nowoczesność i tożsamość, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2007
- Hermans H.J.M., Kempen H.J.G., The Dialogical Self. Meaning as Movement, Academic Press. Inc., Boston, London 1993
- Kierkegaard S., Bojaźń i drżenie. Choroba na śmierć, tłum. J Iwaszkiewicz, Kraków: Wydawnictwo Homini 2008
- Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów, i2010 – Europejskie społeczeństwo informacyjne na rzecz wzrostu i zatrudnienia, Bruksela, 1.06.2005
- Korporowicz L., Podmioty przestrzeni międzykulturowej - referat wygłoszony na konferencji „Kultura vs. kultury” Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, maj 2009 (publikacja w druku)
- Korporowicz L., Komunikacja symboliczna w rozwoju tożsamości kulturowej, w: Tożsamość polska w odmiennych kontekstach, Wydawnictwo KUL, Lublin 2009
- Laing R. D., Podzielone ja, tłum. M. Karpiński, Poznań: Wydawnictwo Rebis 1995
- Luhmann N., Art as a Social System, Stanford: Stanford University Press 2000

- Merleau - Ponty M., Fenomenologia percepcji, tłum. M. Kowalska, J. Migański,
Warszawa: Wydawnictwo Aletheia, 2003
- Palczyński T., Socjologia tożsamości, Kraków: Oficyna Wydawnicza AFM, 2008
- Taylor Ch., Źródła podmiotowości. Narodziny tożsamości nowoczesnej, tłum. M.
Gruszczyński, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2001
- Vierkant A., Gesellschaftslere, Stuttgart: F. Enke, 1928, [za:] J. Mikułowski- Pomorski,
Fragmentaryzacja jako proces ponowoczesny, Limes – czasopismo
- Urry J., Socjologia mobilności, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009